

AL KO HO LI TU TK IM US S Ä Ä TI Ö

VUOSIKERTOMUS 1987

KALEVANKATU 12 - 00100 HELSINKI

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

HALLITUS 1986 - 1988:

PUHEENJOHTAJA ILKKA SUOMINEN, VALTIOT.MAIST.
VARAPUHEENJOHTAJA LEO HIRVONEN, PROF.
JÄSENET KALERVO ERIKSSON, FIL.TRI
(25.1.1987 asti)
KALERVO KIIANMAA, FIL.TRI
(8.4.1987 alkaen)
HEIKKI KOSKI, HALLINTOT.TRI
KARI LAGERSPETZ, PROF.
KARI POIKOLAINEN, LÄÄKET. JA KIR. TRI
TAPANI PUROLA, PROF.
USKO PUUSTINEN, OSASTOPÄÄLLIKKÖ
JOHAN VON WRIGHT, PROF.

TYÖVALIOKUNTA 1986 - 1988:

PUHEENJOHTAJA LEO HIRVONEN, PROF.
KARI LAGERSPETZ, PROF.
KARI POIKOLAINEN, LÄÄKET. JA KIR. TRI
JOHAN VON WRIGHT, PROF.
ASiantuntijat KALERVO KIIANMAA, FIL.TRI
JUSSI SIMPURA, VALTIOT.TRI

RAHAVARAINHOITAJA: BERTIL ROSLIN, VALTIOT.TRI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:

KLAUS MÄKELÄ, VALTIOT.TRI

Yleiskatsaus

Kertomusvuoden aikana säätiö osallistui kahden kansainvälisen kokouksen järjestelyihin, joissa kummassakin pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota kehitysmaiden alkoholiongelmiin ja vahvistamaan suhteita kehitysmaiden tutkijoihin. Alkoholihaittojen tilastointia koskeneessa kokouksessa pohdittiin kehitysmaiden oloihin soveltuvien tilastointi- ja analyysimenetelmien kehittämistä. Myös alkoholimonopoliien roolia kartoittaneen projektin loppukokouksessa eriteltiin kehitysmaiden ongelmia.

Kertomusvuoden aikana käynnistetyistä sopimusprojekteista kolme jatkaa säätiön hoitotutkimuksen perinnettä. Jorma Niemelän tutkimus käsittelee uskonnollista kääntymystä toipumisen, raitistumisen ja elämänhallinnan saavuttamisen tapahtumana. Juhani Lehto kartoittaa paikallistasolla, miten poliisi, lääkärit ja sosiaalityöntekijät kohtaavat asiakkaittensa alkoholiongelmat. Pirkko Nuolijärven projekti taas edustaa uutta sosiolingvistista lähestymistapaa päihdehuollon työntekijöiden ja asiakkaiden vuorovaikutukseen.

Satu Apon projekti hakee suomalaiselle kulttuurille ominaisten jäsenystapojen taustaa kansanperinneaineistosta, ja Marjatta Montonen tutkii miten kulttuuriset jäsenykset vaikuttavat televisio-ohjelmien alkoholisisältöjen vastaanotossa.

Säätiön sarjassa julkaistiin englanniksi Jussi Simpuran tutkijaryhmän monografia, jossa vuosina 1968, 1976 ja 1984 kerättyjen haastatteluaineistojen varassa analysoidaan suomalaisia juomatapoja.

Ensimmäinen Kettil Bruun -palkinto myönnettiin Arvid von Martensille.

H a l l i n t o

Hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmi-vuotiskauden 1986-1988 toinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: prof. Leo Hirvonen, prof. Tapani Purola ja osastopääll. Usko Puustinen; ope-tusministeriön nimittämät jäsenet: dos. Kari Poikolainen ja prof. Johan von Wright; Alkon hallintoneuvoston nimit-tämät jäsenet: tri Kalervo Eriksson (25.1.1987 asti), tri Kalervo Kiianmaa (8.4.1987 alkaen), tri Heikki Koski, prof. Kari Lagerspetz ja puheenjohtaja Ilkka Suominen. Hallituksen puheenjohtajana on ollut Suominen ja varapu-heenjohtajana Hirvonen.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet: Hirvo-nen, Lagerspetz, Poikolainen ja von Wright. Puheenjohtaja-na on ollut Hirvonen. Asiantuntijoina olivat dos. Kalervo Kiianmaa ja dos. Jussi Simpura; rahavarainhoitajana toimi johtaja Bertil Roslin ja tutkimusjohtaja-sihteerinä Klaus Mäkelä. Tilintarkastajat olivat pääjohtaja Esko Niskanen (varalla KTM Pertti Tuomala) ja apulaisosastopäällikkö Pekka Pitsinki (varalla toimistopääll. Herman Nurminen).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta kuusi kertaa.

Säätiön työvaliokunta on asettanut tukiryhmiä joidenkin laajojen projektien tukemiseksi.

Päihdehuollon asiakkaan hoitosuunnitelma ja sen toteutumisen -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: apulaisprof. Kai Sievers (puheenjohtaja), prof. Matti Hakama, VTT Lasse Murto, dos. Klaus Mäkelä sekä projektin tutkijat Rauno Mäkelä ja Anja Sirén.

Valtio ja alkoholiehtoisten hoitopalvelujen kehitys 1950-1980 -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: prof. Erik Allardt (puheenjohtaja), tri Heikki Koski, tri Matti Mikola, prof. Jorma Sipilä ja VTK Jukka-Pekka Takala (projektin tutkija).

Nuorisoryhmät ja alkoholi -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: tri Katarina Eskola (puheenjohtaja), prof. Erik Allardt, VTK Tommi Hoikkala (projektin tutkija), VTL Juha Partanen ja tri Vappu Taipale.

Huumausaineiden käyttö Suomessa 1970- ja 1980 luvuilla -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: ylitarkastaja Matti Bäckman, apulaisprof. Ari Haavio, VTM Pekka Hakkarainen (projektin tutkija), erikoistutkija Risto Jaakkola (puheenjohtaja), ylitarkastaja Yrjö Nuorvala ja apulaisprof. Hannu Uusitalo.

Kroonisten alkoholistien kognitiiviset toiminnat -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: VTL Anja Koski-Jännes, huoltolan johtaja Reijo Malila, yliassistentti Eero Ropo, YTK Pekka Saarnio (projektin tutkija) ja vt. prof. Georg Walls (puheenjohtaja).

Addiktiot ja itsesääätely -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: ylilääkäri Paavo Koistinen, VTL Anja Koski-Jännes (projektin tutkija), dos. Klaus Mäkelä (puheenjohtaja), ylitarkastaja Yrjö Nuorvala, prof. Mikko Salaspuro ja prof. Johan von Wright.

Pohjoismaiden ravintoloiden sosiaalihistoria -tutkimuksen tukiryhmän kokoonpano: prof. Risto Alapuro, vt. prof. Risto Eräsaari (puheenjohtaja), VTK Ilpo Koskikallio (projektin tutkija) ja vt. prof. Matti Viikari.

Tutkimustoiminta

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimussopimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

- 074 Päihdehuollon asiakkaan hoitosuunnitelma ja sen toteutuminen. Tutkimus on ollut pysähdyksissä kertomusvuoden ajan. Tutkijat: Anja Sirén ja Rauno Mäkelä, Tampereen yliopiston kansanterveystieteen laitos.
- 079 Keskiolutmarssi. Tutkimuksessa kartoitettiin syyskuussa 1980 järjestetyn ns. keskiolutmarssin ja siihen osallistuneiden taustaa ja tavoitteita. Käsikirjoitus on viimeistelyvaiheessa. Tutkija: Hannu Mäkinen, Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos.
- 089 Valtio ja alkoholiehtoisten hoitopalvelujen kehitys 1950-1980. Paikkakuntakohtaisen aineiston analysointia on jatkettu. Vuoden aikana on ilmestynyt artikkelit vuoden 1936 alkoholistilain taustasta, Suomen ja Ruotsin alkoholistihuollon alkukehityksen eroista ja yhtäläisyyksistä sekä hoito- ja huoltojärjestelmien kansainvälisen vertailun ongelmista. Projektiin liittyviä esitelmiä kotimaisissa tilaisuuksissa on pidetty neljä. Vuonna 1987 tutkimusta ei ole tehty kokopäiväisesti. Tutkija: Jukka-Pekka Takala, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- 092 Äidin alkoholinkäyttö ja lapsen terveys ja kehitys. Projekti on epidemiologinen väestötutkimus, jossa tutkitaan obstetrisien ja perinataalisten poikkeavuuksien esiintyvyyden yhteyttä äidin alkoholinkäyttötottumuksiin. Aineiston analyysit on suoritettu ja kirjoitustyö on saatettu loppuun. Tutkija: Kalle Romanov, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos.

- 093 Nuorisoryhmät ja alkoholi. Tutkimus erittelee nuorten toimintaan, mm. nuorten alkoholin käyttöön liittyvien eri yhteiskunnallisten agenttien tuottamia kulttuurisia puhetapoja tarkoitusta varten erityisesti kehitetyn tekstilingvistisen menetelmän keinoin. Tutkimus on käsikirjoittamisensa vaiheessa. Tutkija: Tommi Hoikkala, Suomen Akatemia.
- 096 Perhe alkoholinkäytön sääntelijänä. Suomalais-neuvostoliittolaisena vertailevana yhteistutkimuksena toteutetaan alkoholinkäytön ja perheen sisäisten suhteitten yhteyksiä kartoittava haastattelututkimus Helsingissä, Moskovassa ja Tallinnassa. Helsingiläisiä perheitä koskevasta aineistosta on kirjoitettu säätiön sarjassa ilmestyvä kirja sekä kaksi artikkelia. Maiden välisen vertailun tulokset on raportoitu artikkelissa, joka ilmestyy sekä englannin että venäjän kielisenä. Tutkimus on viety loppuun. Tutkija: Marja Holmila, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 099 Alkoholistin vaimo. Tutkimus naisten suhteesta alkoholikulttuuriin. Tutkimusprojekti on päättynyt vuoden 1987 aikana ja tulostettu artikkeleina. Niiden perusteella syntynyt lisensiaattityö "Alkoholikulttuuri ja sukupuolten väliset suhteet. Naisten kokemuksia ja naistutkimuksen näkökulmia" on tarjottu tarkastettavaksi Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitokselle. Tutkija: Ritva Nätkin, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos.
- 102 Maatalouskysymys ja alkoholin tuotanto. Tutkimuksessa tarkastellaan, missä määrin, miten ja miksi maailman maataloustuotanto kanavoituu juotavaksi ja ei-juotavaksi alkoholiksi. Tutkimuksen painopiste on kansainvälisessä alkoholitaloudessa ja kehitysmaissa. Tutkimus on ollut keskeytyksissä vuoden 1987. Tutkija: Timo Kortteinen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 103 Veren asetaattipitoisuus alkoholin suurkulutuksen osoittajana. Säännöllinen alkoholinkäyttö aiheuttaa alkoholin metabolian kiihtymisen eli metabolisen toleranssin. Tämä heijastuu alkoholin palamisen aikana osoitettavissa olevana kohonneena veren asetaattipitoisuutena. Lisäksi on tutkittu paaston ja lääkeaineiden vaikutusta metaboliseen toleranssiin. Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Ulla-Mari Korri, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, Alkoholisairauksien tutkimusyksikkö.
- 105 Huumausaineiden käyttö Suomessa 1970- ja 1980-luvuilla. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää huumausaineiden käytön ja sen herättämien yhteiskunnallisten reaktioiden kehitystä. Tuloksia on raportoitu mm. artikkelina Alkoholipolitiikassa sekä lisensiaattityönä. Kotimaassa on pidetty kolme esitelmää. Tutkimus on ollut heinäkuusta lähtien keskeytyksissä henkilökohtaisen apurahan käyttämisen osalta. Tutkija: Pekka Hakkarainen, Turun yliopiston sosiologian laitos.
- 106 Alkoholinkäyttö keskiluokan elämässä. Tutkimuksessa on keskitytty toimihenkilöiden kirjoittamien omaelämäkertojen analyysiin. Pääkohteena on ollut kirjoittajien tapa käyttää alkoholia ja juomista - alkoholimotiivia - kertoessaan omaelämäkertansa. Raportti valmistuu keväällä 1988. Lisäksi on tutkittu 1980-luvun suomalaisten olutmainosten maailmaa ja sen kulttuurisia koodeja. Artikkelit aiheesta on jätetty julkaistavaksi. Projekti päättyy. Tutkijat: J.P. Roos, Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitos ja Christoffer Tigerstedt, Alkoholitutkimussäätiö.

- 107 Kansainvälinen haittatilastokokous järjestettiin Helsingissä syyskuussa 1987. Kokoukseen osallistui 34 alkoholihaittatilastojen kokoamiseen, analysointiin ja hyväksikäyttöön perehtynyttä tutkijaa 25 maasta. Kokouksessa tarkasteltiin alkoholihaittojen kehitystä ja haittatilannetta eri maissa tutkimustulosten valossa sekä vaihdettiin kehittyneiden ja kehitysmaiden kesken kokemuksia ja ideoita alkoholihaittatilastojen keruusta, analysoinnista ja hyväksikäytöstä. Tutkija: Esa Österberg, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 109 International Youth Project (IYP). Projektissa on tarkoituksena selvittää nuorten alkoholin käytön laajutta ja luonnetta sekä erityisesti sen yhteiskunnallisia kytkentöjä erityyppisissä yhteiskunnissa. Kustakin maasta valmistetaan kansallinen raportti sekä lisäksi vertaileva yhteenvetoanalyysi. Yhteyksiä on otettu maihin, joissa tiedetään olevan käytettävissä valmiita aineistoja ja aiheesta kiinnostuneita tutkijoita. Tavoitteena on ollut saada projektiin mukaan sekä kehittyneiden teollisuusmaiden, keskitehtyn talousjärjestelmän maiden ja kehitysmaiden edustajia että eri maanosien ja kulttuurien edustajia, jotta vertailuasetelmaa voitaisiin käyttää mahdollisimman tehokkaasti hyväksi. 27 maata on vahvistanut halukkuutensa osallistua projektiin. Säätiö on solminut projektia koskevan yhteistyösopimuksen Maailman terveysjärjestön kanssa. Kertomusvuoden ajan viimeisteltiin kansallisia raportteja sekä esitettiin vertaileva yhteenveto Euroopan alueen maiden kansallisista raporteista. Projektin koordinoija: Salme Ahlström, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 110 Alkoholin vaikutus naisten sukuhormoneihin. Runsaasti alkoholia käyttävillä naisilla esiintyy sukuhormonituotannon häiriintymisen merkinä kuukautishäiriöitä ja hedelmättömyyttä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää näiden häiriöiden hormonaaliset mekanismit. Tutkimukseen osallistui 21 runsaasti alkoholia käyttänyttä naista, joilla ei ollut merkitsevää maksavauriota ja 10 tervettä verrokkinaista. Seerumin sukuhormonipitoisuusmäärityksiä varten verinäytteitä kerättiin joka toinen päivä yhden kuukautiskierron ajan. Aivolisäkkeen tuottamista hormoneista seerumin gonadotropiinipitoisuudet (LH,FSH) olivat samanlaisia alkoholin suurkuluttajilla ja verrokeilla, mutta prolaktiinipitoisuudet olivat alkoholia käyttäneillä 2-3 kertaa suurempia kuin verrokeilla. Munasarjojen tuottamien hormonien (estrogeenit, progesteroni) seerumipitoisuudet pyrkivät olemaan alkoholin käyttäjillä pienempiä kuin verrokkinaisilla. Lisämunuaiskuoren tuottamien androgeenisten hormonien (androstenedioni, dehydroepiandrosteroni) pitoisuudet olivat alkoholin käyttäjillä selvästi suurentuneet. Prolaktiinin ja lisämunuaiskuoren androgeenien lisääntynt eritys ollee alkoholia runsaasti käyttäneiden naisten kuukautishäiriöiden ja hedelmättömyyden keskeisin mekanismi. Tutkimus on päättynyt. Tutkijat: Matti Välimäki ja Risto Pelkonen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, III sisätautien klinikka.
- 111 Valtiolliset alkoholimonopolit ja preventiivinen alkoholipolitiikka. Tutkimuksessa on selvitetty maailman valtiollisten alkoholimonopoliien rakennetta, toimialaa, vaikutuksia alkoholin maailmanmarkkinoilla ja niiden toimintaa alkoholiongelmien ratkaisemiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitetty valtiollisten

alkoholimonopoliin mahdolliseen panokseen preventiivisten alkoholipolitiikkojen kehittämisessä kehitysmaissa. Tutkimus päättyi vuoden 1987 lopussa. Tutkijat: Timo Kortteinen, Juha Partanen ja Pekka Sulku-
nen, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 112 Kulttuurinen alkoholismiteoria ja keskiluokan naiset. Tutkimuksessa pyritään hahmottamaan erityisesti keskiluokkaisia jäsenyyksiä suhteessa ravintoloihin ja alkoholiin yleensä; lisäksi tarkastellaan mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä naisten ja miesten kesken. Aineiston, joka koostuu ravintolahavainnoinneista ja ryhmähaastatteluista, analysointi on jatkunut vuoden 1987. Raportin on suunniteltu valmistuvan vuoden 1988 aikana. Projektista pidettiin kertomusvuoden aikana neljä esitelmää kotimaassa ja kirjoitettiin artikkeli Alkoholipolitiikka-lehteen. Tutkija: Eija Ahola, Alkoholitutkimussäätiö.
- 113 Alkoholistiäitien lasten kasvu ja kehitys. Tutkimus kartoittaa alkoholia raskauden aikana käyttäneiden äitien lasten kasvua ja kehitystä ensimmäisten elinvuosien aikana (4, 6, 12, 18 ja 24 kk:n iässä). Tutkimus tähtää kehityshäiriöiden varhaisdiagnostiikkaan ja kuntoutukseen. Tutkimusaineisto käsittää 80 lasta, joiden äidit ovat käyttäneet alkoholia raskauden aikana. Nämä äidit ovat raskauden aikana olleet erityisäitiyspoliklinikan hoidossa Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa. Kontrolliryhmässä on ei alkoholia käyttäneiden äitien lapsia (I kontrolliryhmä) ja vastasyntyneisyyskauden hapenpuutteelle altistuneita lapsia (II kontrolliryhmä). Tutkimus on alkanut vuonna 1985 ja jatkuu vuodet 1986-1988. Tutkijat: Marja-Liisa Granström, Ilona Autti, Leena Hilakivi ja Marit Korkman, Lastenlinnan sairaala.

- 114 Mies, nainen ja alkoholi suomalaisissa kulttuurituotteissa 1955-85. Aikakauslehdistä, elokuvista, iskelmistä ja romaaneista koostuva aineisto on koottu ja sen analyysi on kesken. Vuoden 1988 aikana on tarkoitus valmistaa artikkeli teemasta "sukupuoli ja suomalaisten romaanien humalakohtaukset 1955 ja 1985". Tutkija: Risto Heiskala, Suomen Akatemia.
- 115 Nuorten aikuisten alkoholinkäyttötottumukset pitkätaistutkimuksen valossa. Tutkimuksessa on jatkettu vuonna 1959 syntyneiden henkilöiden (173 tyttöä, 196 poikaa Jyväskylän kaupungin kansakoulujen 2. luokalta) sosiaalisen kehityksen seuruututkimusta, johon aineistoa on aikaisemmin koottu tutkittavien ollessa 8-, 14- ja 20-vuotiaita. Vuonna 1986, tutkittavien ollessa 26-27 -vuotiaita, 88 % alkuperäisestä otoksesta tavoitettiin uudelleen tutkittaviksi. Aineisto kottiin seuraavilla menetelmillä: (1) postitse lähetetty 200 kysymystä käsittävä kyselylomake, johon sisältyi mm. alkoholin käyttöä koskevia kysymyksiä, (2) teemahaastattelu, jonka yksi teema-alue kosketti alkoholinkäyttöä, (3) haastattelun yhteydessä vastattavaksi jätetyt persoonallisuuden kyselylomakkeet (Eysenck & Eysenck, EPQ ja Zuckermann, SSS (elämishakuisuusasteikko) ja (4) rikosrekisteritiedot, jotka sisälsivät myös tietoja auton ajamisesta päihtyneenä ym. Vuosi 1987 on käytetty aineiston analyysiin. Sen perusteella on aloitettu tulosten raportointi, joka edelleen jatkuu. Tuloksia on esitelty neljässä kotimaisessa ja kolmessa ulkomaisessa esitelmässä. Tutkija: Lea Pulkkinen, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos.
- 116 Kroonisten alkoholistien kognitiiviset toiminnat. Tutkimus käynnistettiin vuoden 1987 alussa. Siinä selvitetään kokeellisesti alkoholistien kognitiivisia toimintoja. Aineistonkeruu aloitettiin elokuussa

1987. Projektista pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa kertomusvuoden aikana. Tutkija: Pekka Saarnio, Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.

- 117 Alkoholin vaikutus testosteronin tuotantoon. Alkoholin runsaan käytön on havaittu aiheuttavan häiriöitä sukuhormonien, mm. miessukupuushormonin, testosteronin tuotannossa. Tutkimus selvittää alkoholin kerta-annoksen vaikutuksia rotasta eristetyissä, testosteronia tuottavissa solusysteemeissä. Tämän vaikutuksen oletetaan olevan alkoholin palamisesta aiheutuvaa aineenvaihdunnallista räsitusä. Tällä hetkellä tutkimus kohdistuu olosuhteisiin, joissa tämä alkoholin vaikutus poistuu. Vaikuttava aine on jo löydetty, mutta mekanismit, joiden kautta vaikutus välittyy, ovat vielä epävarmoja. Toinen tutkimushaara on kodistunut tutkimaan koe-eläimelle annetun alkoholin vaikutusmekanismia ja tämän vaikutuksen siirtymistä eristettyyn solusysteemiin. Tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään missä yhteydessä soluviljelyolosuhteissa havaittu vaikutus on vaikutukseen elimistössä. Tuloksista on pidetty yksi kotimainen esitelmä. Tutkija: Arto Orpana, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, Kliinisen kemian laitos.
- 118 Päihdepalvelututkimus. Kolmella Etelä-Suomen kaupunkipaikkakunnalla tutkitaan sitä, miten päihdetapauksia kohdellaan eri huolto-, hoito- ja kontrollijärjestelmissä ja mikä on eri toimintajärjestelmien välinen työnjako. Tutkimuksessa selvitetään myös päihdetapausten aiheuttama kokonaisrasitus toimintajärjestelmille. Tutkimukseen sisältyy myös historiallinen näkökulma, ja tarkoituksena on kuvata päihdeongelmien luonnetta koskevien käsitysten muutosta ja sen heijastumista toimintajärjestelmiin sodanjälkeisenä aikana. Tutkimusaineiston keruu aloitettiin vuoden 1987 alussa. Vuoden aikana pidettiin yksi

projektiin liittyvä esitelmä Suomessa. Vastaava tutkija: Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, tutkimusryhmään kuuluvat Kari Haavisto, Marja Holmila, Sirkka-Liisa Säilä ja Esa Österberg, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 119 Asetaldehydi ja proteiinimodifikaatio. Asetaldehydimodifioitun low density lipoproteiinin (LDL:n) on osoitettu poistuvan ihmisen plasmasta nopeasti. Terveillä koehenkilöillä suoritettujen gammakuvausten perusteella erityisesti maksa kerää nopeasti asetalddehydimodifioitua LSL:a. Soluviljelmässä tutkittuna asetalddehydimodifiointi ilmeisesti estää LDL:n poistumista reseptorivälitteistä tietä. Monoklonalisilla vasta-aineilla on osoitettu asetalddehydin vaikuttavan spesifisesti LDL:n reseptoriin sitoutuvaan alueeseen. Alkoholikatkaisupotilaiden LDL-tasojen ja LDL:n kemiallisen komposition seuranta on aloitettu. Kotimaassa on pidetty kolme projektiin liittyvää esitelmää. Tutkijat: Kari Kervinen ja Antero Kesäniemi, Oulun yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.
- 120 Addiktiot ja itsesääätely. Projektin tarkoituksena on tutkia, missä määrin juomisen itsesääätelyä voidaan kehittää kognitiivis-behavioraalisin menetelmin eriateisesti alkoholisoituneissa populaatioissa. Järvenpään sosiaalisairaalan osaprojektissa kokeillaan kognitiivis-behavioraalista retkahduksen ehkäisyohjelmaa laitostekstissä. Ohjelman tuloksellisuutta tutkitaan vertaamalla sitä sosiaalisairaalassa muutoin annettavaan hoitoon. Ohjelman kokeilu on toteutettu ja seuranta on käynnissä. Hämeenlinnan osaprojektissa, joka toteutetaan laajennetun terveystarkastuksen yhteydessä, kohteena ovat lievemmin ongelmaiset alkoholinkäyttäjät. Koehenkilöitä kannustetaan vähentämään juomistaan antamalla heille palautetta heidän maksanarvoistaan ja ohjaamalla heitä juomisen

itsehallintaan oma-apuoppaan avulla. Tutkimuksessa verrataan kokeellisesti kahta eriasteista terveydenhuollon piirissä tapahtuvaa mini-interventiota. Projektiin liittyviä kotimaassa pidettyjä erillisiä esitelmiä on ollut 11. Lisäksi on järjestetty kolme useampipäiväistä kurssia ja yksi aiheeseen liittyvä work shop. Tutkija: Anja Koski-Jännes, Alkoholitutkimussäätiö.

- 121 Pohjoismaiden ravintoloiden sosiaalishistoria - ravintoloiden ja ravintolaelinkeinon kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys eri Pohjoismaissa 1980-luvulta 1980-luvulle. Eri Pohjoismaiden yleistä yhteiskunnallista kehitystä kuvaavien vertailukelpoisten aikasarjojen keruu on saatu pääosiltaan päätökseen vuoden 1987 aikana. Lisäksi on aloitettu Suomen osalta alkoholin saatavuuden ja kulutuksen historiallisen kehityksen yksityiskohtainen analysointi kerätyn tilastomateriaalin avulla. Koska projektin pohjoismaisen osan rahoitus ei ole vielä varmistunut, tutkimustyö on suuntautunut viime aikoina lähinnä Suomeen. Tutkija: Ilpo Koskikallio, Alkoholitutkimussäätiö.

- 122 Alkoholi ja dolikolit. Dolikolit ovat pitkäketjuisia polyisoprenoidi-alkoholeja, joiden tärkein biologinen tehtävä on toimia sokerimolekyylin siirtäjänä glykoproteiinien biosynteesissä. Alkoholisteilla on tavattu kohonneita virtsan dolikolipitoisuuksia ja olemme selvittäneet mahdollisuutta käyttää dolikoleja alkoholin suurkulutuksen laboratorio-osoittimina. Näissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, että akuutin runsaan alkoholinkäytön yhteydessä virtsan dolikolipitoisuus lisääntyy huomattavasti, mutta pitempiäaikainenkaan kohtuikäyttö ei siihen merkittävästi vaikuta. Edelleen olemme todenneet, että katkaisuhoitoon tulevilla alkoholisteilla virtsan dolikolipitoisuudet normalisoituvat yleensä 3-5 vuorokauden sisällä juomisen

lopettamisesta. Alkoholismin lisäksi merkittävästi kohonneita virtsan dolikolipitoisuuksia on löytynyt vakavaa bakteeritulehdusta tai syöpää sairastavilta sairaalapotilailta sekä myös raskaana olevilta naisilta. Näin ollen kohonnut virtsan dolikolipitoisuus ei ole alkoholismille spesifinen, joka rajoittaa sen käyttöä suurkulutuksen diagnostiikassa. Jatkotutkimuksissa pyrimme kehittämään menetelmän veren dolikolipitoisuuden määrittämiseksi ja selvittämään dolikolien biologista taustaa ja erikoisesti alkoholin vaikutusta siihen. Projektiin liittyen on vuoden 1987 aikana pidetty kaksi kotimaista esitelmää. Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Risto Roine, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, Alkoholisairauksien tutkimusyksikkö.

- 123 Päihdehuollon ammattityön teoriat ja käytännöt. Tutkimuksessa pyritään jäsentämään lääkärin, sosiaalityöntekijän ja poliisin ammattityössä soveltamia päihdehuollon työmenetelmiä ja niiden tietopohjaa sekä näiden muotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä työyhteisöissä ja koulutuksessa. Tutkimuksen empiirinen osa kohdistuu kolmen kaupungin päihdehuollon toimintayksiköihin sekä tutkittavien ammattiryhmien peruskoulutukseen sisältyviin päihdehuollon jaksoihin. Tutkija: Juhani Lehto, Alkoholitutkimussäätiö.
- 125 Alkoholin kulttuuriset merkitykset suomalaisen kansanperinteen mukaan. Tutkimuksessa kartoitetaan ja analysoidaan alkoholiin liittyvät mielikuvat ja käsitykset 1800-luvun ja 1900-luvun alun suomalaiseen kulttuuriin kytkeytyvässä folkloressa. Laajoista kansanperinneaineistoistamme etsitään tietoja siitä, millä tavoin väestön pääosa, maatalousväestö ja työläiset, määrittelivät alkoholin, mitä merkityksiä ja tulkintoja he sille antoivat. Tutkimusaineisto kattaa tärkeimmät perinnelajit, mm. kalevalamittaisen runou-

den, muun lauluperinteen, kertomusperinteen, sananlaskut, uskomukset ja kansanlääkinnän. Tutkimus käynnistetään vuoden 1988 aikana. Tutkija: Satu Apo, Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos.

- 126 Alkoholi televisiossa - tutkimus vastaanotosta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten herkästi televisio-ohjelmien alkoholisisältö nousee esiin ohjelmia katseltaessa sekä millaisia reaktioita ja tulkintoja se herättää katsojissa. Virikemateriaalina käytetään kotimaisia ja ulkomaisia dramatisoituja viihdeohjelmia. Vastaanottotutkimus nojaa katsojien kirjoituksiin ohjelmista, ryhmäkeskusteluihin ja yksilöhaastatteluihin. Tutkija: Marjatta Montonen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 127 Alkoholismista toipuminen ja elämänhallinta - empirisenä esimerkkinä kristillinen kääntymys. Tutkimuksen tavoitteena on teoreettisesti selkiyttää elämänhallinnan, sisäisen elämänhallinnan ja ulkoisen elämänhallinnan käsitteitä ja liittää ne toipumistapahtuman kuvaukseen. Tutkimuksessa tarkastellaan kristillistä kääntymystä toipumisen, raitistumisen ja elämänhallinnan saavuttamisen tapahtumana. Empiiriseen osaan kuuluvat 30-40 uskonratkaisun kautta raitistuneen teemahaastattelut. Tutkija: Jorma Niemelä, Alkoholitutkimussäätiö.
- 128 Päihdehuollon työntekijöiden ja asiakkaiden kommunikaatiotilanteet. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millä ehdoin päihdehuollon työntekijän ja asiakkaan välinen kielellinen interaktio rakentuu ja missä määrin keskustelijoiden ennalta määrätyt roolit ja asema vaikuttavat keskustelussa. Oletuksena on, että

kielellä on aktiivinen vaikutus siihen, mitä ihmiselle kulloisessakin tilanteessa tapahtuu. Tutkimus käynnistetään vuoden 1988 aikana. Tutkija: Pirkko Nuolijärvi, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- 129 Alkoholien vaikutus aivojen estäviin välittäjiin.
Tutkija: Karl Åkerman, Åbo Akademin biokemian ja farmasian laitos. Tutkimus käynnistetään vuoden 1988 aikana.

A p u r a h a t

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 750.671 markkaa, vuoden aikana myönnettyt ja maksetut tutkimussopimusapurahat 123.089 markkaa sekä vuoden aikana myönnettyt ja maksetut varsinaiset apurahat 583.447 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 56 hakemusta, ja apuraha myönnettiin 28 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 2.562.426 markkaa.

Varsinaiset apurahat

YTL Pertti Alasuutari 26.800 mk:

Lähiöravintolakirja

LL Ilkka Antti-Poika 30.000 mk:

Alkoholien suurkulutus ja tapaturmat

LKT Erja Halmesmäki 8.000 mk:

Alcohol consumption in pregnancy

LL Rauno Heikkinen, LKT Onni Kari-Koskinen ja dos. Simo Näyhä 21.000 mk:

Seitsemännen päivän adventistien kuolleisuus Suomessa

FK Kai Häggman 5.000 mk:

Laiton väkijuomaliike ja sen luomat alkoholipoliittiset ja yhteiskunnalliset ongelmat Helsingissä vuosina 1884-1905

Apul.prof. Timo Järvillehto 30.000 mk:

Alkoholi ja visuaaliset illuusiot

Dos. Veikko Koivisto 35.000 mk:

Etanoli ja hypoglykemiasta toipuminen

Dos. Markku Kupari 10.000 mk:

Alkoholistin sydän

Lääkäri Päivi Kärkkäinen 42.500 mk:

Beta-hexosaminidaasi alkoholin maksakudosvauriossa

VTL Eero Lahelma 24.000 mk (Heikki Wariksen apuraha):

Työttömyys ja alkoholiongelmat

LKT Juhani Leppäluoto 25.000 mk:

Alkoholi ja sydämen eteispeptidi

LL Kimmo Liesto 5.000 mk:

Sydänäkkikuolema ja alkoholi

FK Bodil Lindfors 39.533 mk:

Alkoholens socioemotionella effekter i dyader

Vt. prof. Ralf Lindman 23.114 mk:

Alkohol och verbal kreativitet

FT Helena Mussalo-Rauhamaa 8.300 mk:

Hivenalkuaineet ja alkoholistit

LKT Onni Niemelä 80.000 mk:
Asetaldehydi-proteiini adduktit

LKT Hannu Raunio, FK Markku Pasanen, LK Tuula Syngelmä,
LKT Arja Rautio, dos. Kirsi Vähäkangas ja dos. Olavi Pel-
konen 30.000 mk:
Alkoholin osuus syövän ja maksavaurion synnyssä

VTK Thomas Rosenberg 12.000 mk:
Ruotsinsuomalaisten koulukysymys

Prof. Jukka T. Salonen 30.200 mk:
Alkoholin merkitys verenpaine- ja sepelvaltimotaudin sekä
sydämen toiminnanvajavuuden synnyssä

Dos. Markku Savolainen, LK Minna Hannuksela ja LK Soile
Seppänen 40.000 mk:
Alkoholin infarktin syntyä estävät mekanismit

FT Heikki Summala 5.000 mk:
Nuoret kuljettajat ja promilleraja

Dos. Hannele Yki-Järvinen 41.000 mk:
Alkoholi ja glukoosi-intoleranssi

Tutkimussopimusapurahat

Syksyn hakukierroksen perusteella päätettiin myöntää uusia
tutkimussopimusapurahoja vuodeksi 1988 seuraavasti:

FT Satu Apo 20.417 mk:
Alkoholifolklore (esitutkimus)

VTK Juhani Lehto 44.914 mk:
Päihdeongelman käsittäminen ja käsitteleminen

VTK Marjatta Montonen 86.884 mk:

Alkoholi televisiossa - tutkimus vastaanotosta

YTM Jorma Niemelä 77.526 mk:

Elämänhallinta-tutkimus

FT Pirkko Nuolijärvi 12.278 mk:

Päihdehuollon työntekijöiden ja asiakkaiden kommunikaatio-tilanteet (esitutkimus)

Prof. Karl Åkerman 64.163 mk:

Alkoholin vaikutus aivojen estäviin välittäjiin

M u u t o i m i n t a

Muu toiminta kotimaassa

Salme Ahlström oli kertomusvuonna Alkon kirjasto- ja tietopalvelun ohjausryhmän Alkoholitutkimussäätiötä edustava jäsen ja Alkoholipolitiik, Tidskrift för nordisk alkohol-forskningin toimitusneuvoston puheenjohtaja.

Klaus Mäkelä oli kertomusvuoden ajan Alkoholipolitiikan toimitusneuvoston jäsen, Sosiologia-lehden toimituksen jäsen, alkoholi- ja huumeneuvoston jäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Suomen Akatemian tieteellisen tutkimuksen tietosuojajaoston jäsen, alkoholikomitean jäsen, lääkintöhallituksen pysyvä asiantuntija alkoholitutkimuksen alalla, sosiaalihallituksen pysyvä asiantuntija ja alkoholipolitiikan alueella sekä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunnan jäsen.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta (NAD) jatkoi toimintaansa Helsingissä. Suomalaiset jäsenet lautakunnassa vuonna 1987 olivat Elina Haavio-Mannila, Jussi Simpura ja Usko Puustinen; varamiehinä olivat Leo Hirvonen, Kari Poikolainen ja Jarkko Eskola. Lautakunnan puheenjohtajana toimi valtuutettu Jógvan Petersen Tanskasta. Pia Rosenqvist ja Johanna Maula ovat toimineet lautakunnan sihteeristön tehtävissä. Lautakunnalla oli kertomusvuonna kaksi kokousta.

Lautakunta on kuluneen vuoden aikana toiminut mm. seuraavilla aloilla:

SAS-projektissa on tutkittu erilaisten alkoholihaittojen kehitystä suhteessa väestön alkoholinkäyttöön. Projektin koordinaattoreina olivat Salme Ahlström ja Esa Österberg. Erilaisuudet eri pohjoismaiden tavassa kohdata ja käsitellä alkoholiongelmia oli teemana tutkijaseminaarissa, joka pidettiin Helsingissä 1.-3. huhtikuuta. Suomesta osallistuivat Klaus Mäkelä, Jussi Simpura, Sirkka-Liisa Säilä ja Jukka-Pekka Takala.

Niin kutsuttu hallittu juominen oli teemana toisessa kokouksessa, joka pidettiin Menstrupissa Tanskassa 22.-24. maaliskuuta. Suomesta olivat mukana Anja Koski-Jännes ja Mikko Salaspuro.

Kööpenhaminassa järjestettiin 21.-22. helmikuuta pohjoismainen tutkijakokous päihtymyksen kulttuurisesta merkityksestä. Suomesta osallistuivat Christoffer Tigerstedt ja Tommi Hoikkala.

NAD on asettanut huumausainepolitiikkaa ja oikeusjärjestelmää pohtivan työryhmän, johon Suomesta osallistuu Juha Partanen.

Pohjoismaiset biologiset alkoholitutkijat (BAR) tapasivat 26.-29. huhtikuuta 1987 Finsessä Norjassa. Tähän vuosittain pidettävään seminaariin osallistui noin 80 tutkijaa.

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. Klaus Mäkelä ja Salme Ahlström kuuluvat jäseninä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

WHO, Systembolaget, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos ja Alkoholitutkimussäätiö järjestivät yhdessä Potential Contribution of State Monopoly Systems to the Control of Alcohol-Related Problems -asiantuntijakokouksen Skarpöissä Ruotsissa 7. - 11.9.1987. Timo Kortteinen, Juha Partanen ja Pekka Sulkunen osallistuivat kokoukseen.

Kansainvälinen tutkijakokous Statistical Recording Systems of Alcohol Problems järjestettiin Alkon koulutuskeskuksessa Vuorannassa 14. - 18. syyskuuta 1987. Kokouksen järjesti Alkoholitutkimussäätiö yhteistyössä Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston, Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol ja Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa. Kokouksen järjestelyistä vastasi Esa Österberg. Kokoukseen osallistui kaikkiaan 34 tutkijaa 25 eri maasta. Kehityksistä oli edustettuna seitsemän. Kaikkiaan kokouksessa pidettiin 30 esitystä.

Klaus Mäkelä toimi Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol -järjestön varapuheenjohtajana ja Esa Österberg hallituksen jäsenenä.

Yhteistyössä NIAAA:n kanssa toteutettavan projektin International Project on Adolescent Drinking (IPAD) koordinaattoreina ovat Salme Ahlström ja Tom Harford (NIAAA).

Salme Ahlström toimi ICAA:n johtokunnassa, joka kokoontui Lausannassa 6.6.1987. Hän toimi ICAA:n sektioitten puheenjohtajiston koordinaattorina ja oli ICAA:n ehdokasasettelukomitean puheenjohtaja. Esa Österberg toimi jäsenenä Alcohol Policy -sektion suunnitteluryhmässä.

ICAA järjesti 33rd International Institution on the Prevention and Treatment of Alcoholism -konferenssin 1. - 5.6.1987 Lausannessa Sveitsissä. Kokoukseen osallistuiivat Salme Ahlström ja Esa Österberg.

ICAA:n epidemiologiasektion kokous pidettiin Aix-en-Provencessa Ranskassa 7. - 12.6.1987. Kokouksessa pitivät esitelmän Klaus Mäkelä, Juha Partanen, Kari Poikolainen, Jussi Simpura, Kerstin Stenius ja Sirkka-Liisa Säilä.

Klaus Mäkelä otti osaa First Meeting of Heads of Major Alcohol Centres -kokoukseen, joka pidettiin Aucklandissa 10. - 12.3.1987.

Klaus Mäkelä oli 4. - 27.5.1987 vierailevana tutkijana Institutet för social forskning -tutkimuslaitoksessa (SOFI), joka toimii Tukholman yliopiston yhteydessä.

Leland Towle vieraili Suomessa 14. - 18. syyskuuta ja neuvotteli säätiön ja NIAAA:n yhteistyöstä.

Suomen ja Neuvostoliiton alkoholitutkimusyhteistyötä harjoitettiin sekä tieteellis-teknisen yhteistyökomitean sosiologian työryhmän että maiden terveysministeriöiden välisen sopimuksen puitteissa. Salme Ahlström ja Esa Österberg vierailivat huhtikuussa Yleisliittolaisessa narkologian tutkimuskeskuksessa Moskovassa. Syksyn mittaan vierailivat Suomessa eri yhteyksissä B.M. Levin Neuvostoliiton tiedeakateman sosiologian tutkimusinstituutin alkoholitutkimusyksiköstä sekä Irina P. Anohina, A.L. Igonin, S.B. Shesterneva ja Marina Lucomskaja Yleisliittolaisesta narkologian tutkimuskeskuksesta sekä S.V. Dvorjik Odessan lääketieteellisestä instituutista.

Vuoden aikana myös lukuisa joukko muita ulkomaalaisia tutkijoita vieraili säätiössä. Vierailevina tutkijoina olivat Guillermina Natera 16.3. - 10.4.1987 Meksikon yliopiston psykologian laitokselta ja K.R. Sundaram 15. -

19.6.1987 New Delhistä. Alan Marlatt Washingtonin yliopiston psykologian laitokselta vieraili säätiön kutsumana esitelmöitsijänä Suomessa 19. - 24.11.1987. Muista vieraista mainittakoon: Eric Single Toronton Addiction Research Foundationista, Robin Room Alcohol Research Groupista Kaliforniasta, Karl-Heinz Reuband Kölnissä sijaitsevasta empiirisen sosiaalitutkimuksen keskukselta.

Muista esitelmistä ja kokouksista mainittakoon:

Pekka Hakkarainen esitelmöi Ungdomsforskning i Norden -symposiumissa, joka järjestettiin Osllossa 11. - 15.1.1987.

Lea Pulkisen esitelmöi European Science Foundationin järjestämässä pitkäikäistutkimusta tekevien henkilöiden työkokouksessa 28. - 31.1.1987 Oxfordissa Englannissa.

Salme Ahlström esitteli kansainvälistä nuorisotutkimusta 10.4.1987 Liverpoolissa.

Marja Holmila esitelmöi 15. - 16.4.1987 Pitlochryssa Skotlannissa järjestetyssä symposiumissa 23rd Scottish Alcohol Research Symposium.

Lea Pulkkinen piti esitelmän International Society for Research on Aggression -järjestön järjestämässä 4. Euroopan konferenssissa 20. - 24.4.1987 Sevillassa Espanjassa.

XVII Annual Meeting on Biological Alcohol Research -kokous pidettiin 26. - 29.4.1987 Finsessä Norjassa. Kokouksessa pitivät esitelmän Olof Forsander, Ulla-Mari Korri, Reeta Pösö, Risto Roine, Helmuth Sippel ja Matti Välimäki.

Leena Hilakivi ja Marja-Liisa Granström pitivät European Brain and Behaviour Societyn 22. - 24.6.1987 järjestämässä Attention Deficit Disorder and Hyperkinetic Syndrome -työkokouksessa Osllossa esitelmän.

Esa Österberg piti esitelmän 23.6.1987 Nordiska Nykterhetsrådetin järjestämässä kolmannessakymmenennessä Pohjoismaisessa Raittiuskongressissa Akureyrissa Islannissa.

Leena Hilakivi esitteli tutkimustaan Kööpenhaminassa 28.6. - 3.7.1987 järjestetyssä 5th International Congress of Sleep Research -kokouksessa.

Jukka-Pekka Takala esitelmöi 4. - 6.7.1987 Lausannessa Sveitsissä järjestetyssä International Studies in the Development of Alcohol Treatment Systems -työkokouksessa.

Risto Roine esitelmöi 1st Italo/American Meeting on Alcoholism -kokouksessa, joka pidettiin 17. - 20.7.1987 Tries- tessä Italiassa.

Lea Pulkkinen piti esitelmän International Society for the Study of Behavioural Developmentin ja Kiinan psykologisen seuran 21. - 24.7.1987 Pekingissä Kiinassa järjestämässä satelliittikongressissa.

Marja-Liisa Granström esitteli tutkimusryhmänsä tuloksia Budapestissa Unkarissa elokuun 13. - 15. järjestetyssä Age-Dependent Neurohabilitation -satelliittiseminaarissa.

Anja Koski-Jännes piti esitelmän 16. - 20.8.1987 Bergenissä Norjassa järjestetyssä 4. kansainvälisessä addiktioiden hoitoa koskevassa konferenssissa.

Pekka Hakkarainen piti esitelmän 14. Nordiska sociolog-kongressinissa, joka pidettiin Tampereella 21. - 23.8. 1987.

Risto Roine ja Mikko Salaspuro esittelivät tutkimustaan Torinossa Italiassa 3. - 5.9.1987 järjestetyssä 22nd EASL Meeting -kokouksessa.

Helmuth Sippel ja Matti Välimäki esitelmöivät Pariisissa 18. - 19.9. 1987 järjestetyssä First Congress of the European Society for Biomedical Research on Alcoholism -kongressissa.

Marja Holmila, Juha Partanen ja Jukka-Pekka Takala pitivät esitelmän Torinossa Italiassa 30.9. - 3.10.1987 järjestetyssä Alcohol and Social Science -seminaarissa.

Instituto Mexicana de Psiquiatria järjesti Mexico Cityssä tutkijaseminaarin, jossa Timo Kortteinen piti 25.11.1987 esitelmän.

Kari Kervinen piti esitelmän 7. - 10.12.1987 Cambridgessa Englannissa järjestetyssä symposiossa The Smith Kline & French Research Symposium on Hyperlipidaemia and Atherosclerosis.

T a l o u s

Säätiön menot nousivat 1.994.469 markkaan vuonna 1987. Valtaosa, 1.596.479 markkaa, käytettiin tutkimustoimintaan. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 12.485 markkaa. Säätiön menot eivät anna oikeata kuvaa kokonaismenoista, koska Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Alko suorittaa valtaosan hallintoon liittyvistä kuluista. Säätiön yliopistoille sijoitettujen projektien laituskustannukset taas katetaan suurelta osin yliopistojen varoilla.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVÄT JULKAISUT

Aalto, Jouni and Kalervo Kianmaa: REM-sleep deprivation-induced increase in ethanol intake: Role of brain monoaminergic neurons. *Alcohol* 3(3): 377-381, 1986.

Ahola, Eija: Uusi keskiluokka ja alkoholi. *Alkoholipolitiikka* 52(4): 173-181, 1987.

Alasuutari, Pertti: Alcoholism in its cultural context: the case of blue-collar men. *Contemporary Drug Problems* 13(4): 641-686, 1986.

Kettil Bruunin bibliografia. *Sosiologia* 24(3): 229-240, 1987.

Forsander, O.A. and A.R. Pösö: Is carbohydrate metabolism genetically related to alcohol drinking? *Alcohol & Alcoholism, Suppl. 1*: 357-359, 1987.

Hakkarainen, Pekka: Päihdetapaukset Suomen kouluissa vuosina 1968, 1969, 1972 ja 1985. *Alkoholipolitiikka* 52(3): 120-128, 1987.

Hakkarainen, Pekka: Huumausainekulttuuri ja käyttötavat Suomessa. Turun yliopisto, Poliitiikan tutkimuksen ja sosiologian laitos: Turku 1987. *Lisensiaattitutkielma*. Moniste.

Hakkarainen, Pekka: Huumesota Pohjolassa. *Tiede & Edistys* 12(3): 235-236, 1987.

Hakkarainen, Pekka: "Ihme olo" - Nuorten huumekei-
lut oppimisprosessina. *Nuorisotutkimus* 5(4): 32-36, 1987.

Hakkarainen, Pekka: Det kulturella perspektivet på narkotikamissbruk. *NADs nyhetsbrev* (3): 13-18, 1987.

Halmesmäki, Erja: Alcohol consumption in pregnancy. Departments I and II of Obstetrics and Gynecology, Helsinki University Central Hospital. University of Helsinki: Helsinki 1987. Väitöskirja.

Halmesmäki, E.; I. Autti; M.-L. Granström, M. Heikinheimo; K.O. Raivio and O. Ylikorkala: Prediction of fetal alcohol syndrome by maternal alpha fetoprotein, human placental lactogen and pregnancy specific beta 1-glycoprotein. Teoksessa K.O. Lindros, R. Ylikahri and K. Kiianmaa (Eds.): Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986, s. 473-476. Pergamon Press: Oxford 1987.

Halmesmäki, E.; I. Autti; M.-L. Granström, U.-H. Stenman and O. Ylikorkala: Estradiol, estriol, progesterone, prolactin and human chorionic gonadotropin in pregnant women with alcohol abuse. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism* 64(1): 153-156, 1987.

Heiskala, Risto: Sex and gender in the semiotic perspective. Male and female cultural identities in Finnish cultural products from the 1950s to the 1980s. *Acta Sociologica* 30(2): 207-211, 1987.

Heiskala, Risto: Elämänmuotojen yhteensovittamisen ongelma modernissa maailmassa. Teoksessa Martin Scheinin (toim): Itsehallinnon oikeus, 25-36. Helsinki 1987.

Hilakivi, Leena: Adult alcohol consumption after pharmacological intervention in neonatal sleep. *Acta Physiologica Scandinavica*, Vol. 130, Suppl. 562. Helsinki 1987. Väitöskirja.

Hilakivi, L.A.; I. Hilakivi and K. Kiianmaa: Neonatal antidepressant administration suppresses concurrent active (REM) sleep and increases adult alcohol consumption in rats. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 339-343, 1987.

Hilakivi, L.A.; D. Stenberg; J.D. Sinclair and K. Kiianmaa: Neonatal desipramine or zimeldine treatment causes long-lasting changes in brain monoaminergic systems and alcohol related behavior in rats. *Psychopharmacology* 91: 403-409, 1987.

Hoikkala, Tommi: Jälkisanat. Puhuja, tilanne, konteksti. Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.): Kieli, kertomus, kulttuuri, 174-184. Gaudeamus: Helsinki 1987.

Hoikkala, Tommi: Päihdeopetusmallit. Nuorisotutkimus 5(4): 14-31, 1987.

Hoikkala, Tommi: Ungdom: bilder - kultur - talesätt. Teoksessa Ola Stafseng och Ivar Frönes (red.): Ungdom mot år 2000 i nordisk och europeisk perspektiv, 210-217. Gyldendal Norsk Forlag: Oslo 1987.

Hoikkala, Tommi: Ungdomsbildernas mosaik. Teoksessa Dick Andersson och Owe Larsson (red.): Va' säjer dom - ungdomsforskarna, 48-58. Socialstyrelsen. UPAB: Malmö 1987.

Hoikkala, Tommi; Ossi Rahkonen; Christoffer Tigerstedt; Jussi Tuormaa: Wait a minute, Mr. Postman! - Some critical remarks on Neil Postman's childhood theory. *Acta Sociologica* 30(1): 87-99, 1987.

Holmila, Marja: The informal control of drinking in young Finnish family. *International Journal of Sociology of the Family* 16: 197-216, 1986.

Holmila, Marja; Mihail Matskovski and Erkki Rannik: Young families and alcohol use in Finland and the Soviet Union. *Contemporary Drug Problems* 14, 1987. In print.

Kaprio, J.; M. Koskenvuo; H. Langinvainio; K. Romanov; S. Sarna and R.J. Rose: Social and genetic influences on drinking patterns of adult men: a study of 5638 Finnish twin brothers. Teoksessa K.O. Lindros, R. Ylikahri and K. Kilianmaa (Eds.): *Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986*, s. 373-378. Pergamon Press: Oxford 1987.

Kaprio, Jaakko; Markku Koskenvuo; Helmo Langinvainio; Kalle Romanov; Seppo Sarna and Richard J. Rose: Genetic influences on use and abuse of alcohol: a study of 5638 adult Finnish twin brothers. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 11(4): 1-8, 1987.

Kaprio, J.; M. Koskenvuo; H. Langinvainio; K. Romanov; S. Sarna and R.J. Rose: Social and genetic influences on drinking patterns of adult men: a study of 5638 Finnish twin brothers. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 373-377, 1987.

Kera, Y.; H. Speisky; K.E. Penttilä; H. Sippel and K.O. Lindros: Glutathione metabolism in isolated rat hepatocytes: acinar heterogeneity of detoxifying enzymes and effects of ethanol. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 235-239, 1987.

Kera, Yoshio; Helmuth W. Sippel; Kai E. Penttilä and Kai O. Lindros: Acinar distribution of glutathione-dependent detoxifying enzymes. Low glutathione peroxidase activity in perivenous hepatocytes. *Biochemical Pharmacology* 36(12): 2003-2006, 1987.

Keso, L. and M. Salaspuro: Serum creatinine values and changes in alcohol consumption among alcohol dependent patients. *Alcohol and Alcoholism*, Suppl. 1: 611-613, 1987.

Klingemann, Harald and Jukka-Pekka Takala: Editors' introduction: International studies of the development of alcohol treatment systems - a research agenda for the future. *Contemporary Drug Problems* 14(1): 1-13, 1987.

Koski-Jännes, Anja: Psykologinen näkökulma addiktioihin. *Alkoholipolitiikka* 52(3): 141-142, 1987.

Koski-Jännes, Anja: Addiktioner ur psykologisk synvinkel. *Alkoholpolitik* 4(1): 50-51, 1987.

Koski-Jännes, Anja: Addiktiot ja itsesäätely. Soveltavan sosiaalipsykologian päivän alustuksia 28.11.1986. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen monisteita 1/1987, 34-47. Helsinki 1987.

Koski-Jännes, Anja: Kognitiivista käyttäytymisterapiaa soveltava hoitokokeilu Järvenpään sosiaalisairaalassa. Päihdehuollon tutkimus- ja kehittämisseminaari 13.11.1986, 26-30. Päihdeasiain neuvottelukunta ja Raittius- ja alkoholiain neuvottelukunta: Helsinki 1987.

Koski-Jännes, Anja: Inebriation and cognition. Teoksessa *Alkoholbruk och dess konsekvenser. Rapport från det nordiska samhällsvetenskapliga forskarmötet 1986*, 26-45. NAD publikation nr. 15, 1987.

Koskikallio, Ilpo: Islands ölförbud dämpar alkoholkonsumtionen! *Alkoholpolitik* 4(4): 234-236, 1987.

Lindman, Ralf & Alan R. Lang: Anticipated effects of alcohol consumption as a function of beverage type: a cross-cultural replication. *International Journal of Psychology* 21: 671-678, 1986.

Lindman, R.; B. Lindfors; E. Dahla and H. Toivola: Alcohol and ambience: social and environmental determinants of intake and mood. Teoksessa K.O. Lindros, R. Ylikahri and K. Kilianmaa (Eds.): *Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism*, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986, s. 385-388. Pergamon Press: Oxford 1987.

- Lindman, R.; B. Lindfors; E. Dahla and H. Toivola: Alcohol and ambience: social and environmental determinants of intake and mood. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 385-388, 1987.
- Lindros, K.O.; R. Ylikahri and K. Kiianmaa (Eds.): Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986. Pergamon Press: Oxford 1987.
- Mäkelä, Klaus: De statliga alkoholmonopolen i Finland, Norge och Sverige. *Alkoholpolitik* 4(2): 73-84, 1987.
- Mäkelä, Klaus: Puheen tulkintasäännöt ja sosiologinen kulttuurintutkimus. *Sociologia* 24(1): 1-14, 1987.
- Mäkelä, Klaus: Päihdehuollon tutkiminen. *Tiimi* (2): 10-12, 1987.
- Mäkelä, Klaus: Rakenne, muuntelu, merkitys ja muutos. Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.): *Kieli, kertomus, kulttuuri*, 7-25. Gaudeamus: Helsinki 1987.
- Mäkelä, Klaus (toim.): *Tieteen vapaus ja tutkimuksen etiikka*. Tammi: Helsinki 1987.
- Mäkelä, Klaus: Alcoholics and other drunks. *British Journal of Addiction* 82(10): 1063-1064, 1987.
- Mäkelä, Klaus: Pomiar spozycia alkoholu (Alkoholin kulutuksen mittaaminen). Teoksessa Ignacy Wald (toim.): *Alkohol: oraz zwiazane z nim problemy społeczne i zdrowotne*, 50-62. Państwowe Wydawnictwo Naukowe: Warszawa 1986.
- Mäkelä, Klaus & Sirkka-Liisa Säilä: The distribution of alcohol-related overnight stays among different authorities in Finland, 1960-1980. *Contemporary Drug Problems* 14(1): 125-136, 1987.
- Mäkelä, Klaus ja Matti Virtanen: Kauppaoppilaiden suomalainen humala. *Alkoholipolitiikka* 52(4): 162-172, 1987.
- Nätkin, Ritva: Viina kolmantena pyöränä avioliitossa. *Alkoholipolitiikka* 52(1): 2-8, 1987.
- Pulkkinen, Lea: Näköaloja aikuistumiseen. *Ryhmätyö* 16(1): 10-15, 1987.
- Pulkkinen, Lea: Identitetens uppklarnande och kulturvärden. *Nordisk Psykologi* 39(3): 186-202, 1987.

Pulkkinen, Lea: An eighteen year longitudinal study of the development of lifestyles. China Satellite ISSBD Conference Proceedings II, 6.19-6.23. Beijing, China 1987.

Pylkkänen, Liisa and Iris Salonen: Concomitant mutagenicity of ethanol and X-ray irradiation in the mouse male germ cells. *Alcohol*, Vol. 4, 401-404, 1987.

Pösö, A.R.: Ethanol and hepatic protein turnover. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 83-90, 1987.

Pösö, A. Reeta; Cynthia A. Surmacz and Glenn E. Mortimore: Inhibition of intracellular protein degradation by ethanol in perfused rat liver. *Biochem. J.* 242: 459-464, 1987.

Roine, R.; U. Turpeinen; R. Ylikahri; M. Salaspuro: Urinary dolichol - a new marker of alcoholism. *Alcoholism: Clin Exp Res* 11(6): 525-527, 1987.

Roine, Risto; Antti Penttilä; Pekka J. Karhunen; Riitta Kauppila; Kimmo Liesto; Erkki Tiainen; Reino Ylikahri; Mikko Salaspuro ja Jarmo Pikkarainen: Alkoholiongelmaisten rattijuoppojen hoitokokeilu. *Alkoholipolitiikka* 52(1): 18-21, 1987.

Roine, R.P.; R. Ylikahri; P. Koskinen; A. Suokas; J. Hämäläinen and M. Salaspuro: Effect of heavy weekend drinking on urinary dolichol levels. *Alcohol* 4(6): 509-513, 1987.

Romanov, K.; R.J. Rose; J. Kaprio; M. Koskenvuo; H. Langinvainio and S. Sarna: Self-reported alcohol use: a longitudinal study of 12.994 adults. Teoksessa K.O. Lindros, R. Ylikahri and K. Kiianmaa (Eds.): *Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism*, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986, s. 619-624. Pergamon Press: Oxford 1987.

Romanov, K.; R.J. Rose; J. Kaprio; M. Koskenvuo; H. Langinvainio and S. Sarna: Self-reported alcohol use: a longitudinal study of 12.994 adults. *Alcohol & Alcoholism*, Suppl. 1: 619-623, 1987.

Rosenqvist, Pia and Jukka-Pekka Takala: Two experiences with lay boards: the emergence of compulsory treatment of alcoholics in Sweden and Finland. *Contemporary Drug Problems* 14(1): 15-38, 1987.

Salaspuro, M.: The use of enzymes for the diagnosis of alcohol-related organ damage (review). *Enzyme* 37(1-2): 87-107, 1987.

Salaspuro, M. ja K. Kauttu: Onko lääkäreillä valmiuksia hoitaa alkoholiongelmaista? *Suomen Lääkärilehti* 42(27): 2467-2468, 1987.

Salaspuro, M.P.; U.-M. Korri; H. Nuutinen; R. Roine: Blood acetate and urinary dolichols - new markers of heavy drinking and alcoholism. Teoksessa: H. Werner Goedde and Dharam P. Agarwal (Eds.): *Genetics and alcoholism*, 231-240. Alan R. Liss, Inc: New York 1987.

Simpura, Jussi (Ed.): *Finnish drinking habits. Results from interview surveys held in 1968, 1976 and 1984.* Finnish Foundation for Alcohol Studies: Helsinki 1987.

Sulkunen, Pekka ja Thomas Rosenberg: Äidinvaltainen perhekulttuuri, alkoholi ja ruotsinsuomalaisten kouluongelmat. *Alkoholipolitiikka* 52(3): 105-114, 1987.

Surmacz, Cynthia A.; A. Reeta Pösö and Glenn E. Mortimore: Regulation of lysosomal fusion during deprivation-induced autophagy in perfused rat liver. *Biochem. J.* 242: 453-458, 1987.

Takala, Jukka-Pekka: Juomatavat ja alkoholihaitat. *Alkoholipolitiikka* 52(1): 43-44, 1987.

Takala, Jukka-Pekka: Päähtyneiden humanimpaan käsittelyyn. *Alkoholipolitiikka* 52(3): 132-135, 1987.

Takala, Jukka-Pekka: Ideas and organizations: notes on the Finnish Alcoholics Act of 1936. *Contemporary Drug Problems* 13(3): 527-554, 1986.

Välimäki, M.; G. Alfthan; J. Pikkarainen; R. Ylikahri; M. Salaspuro: Blood and liver selenium concentrations in patients with liver diseases. *Clin Chim Acta* 166(2-3): 171-176, 1987.

Välimäki, Matti; Risto Pelkonen and Reino Ylikahri: Acute ethanol intoxication does not influence gonadotropin secretion in postmenopausal women. *Alcohol & Alcoholism* 22(2): 143-146, 1987.

Välimäki, M.; P. Pelkonen; S.-L. Karonen and R. Ylikahri: Effect of ethanol on serum concentrations of somatomedin C and the growth hormone (GH) secretion stimulated by the releasing hormone (GHRH). Teoksessa K.O. Lindros, R. Ylikahri and K. Kiiänmaa (Eds.): Advances in biomedical alcohol research. Third Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Helsinki, Finland, 8-13 June, 1986, s. 557-560. Pergamon Press: Oxford 1987.

0312

0312